

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף נד

תא שמע אכל תרומה טמאה: מי שאכל פירות תרומה טמאה בשוגג, צריך לשלם לכהן פירות חולין טהורים. ואם שילם לכהן פירות חולין טמאים, לדעת סומכוס בשם ר' מאיר - אם שילם בשוגג (= שהיה סבור שהם טהורים) תשלומיו תשלומים, ואם במזיד אין תשלומיו תשלומים, שאנו קונסים אותו. ולדעת חכמים - בכל מקרה תשלומיו תשלומים, אלא שקנסוהו חכמים שיחזור וישלם חולין טהורים.

והוינן בה: ויש להקשות על הבריייתא: מדוע במזיד אין תשלומיו תשלומים, כלומר מה שייר כאן 'מזיד', והרי אמנם הוא יודע שהם טמאים אבל הוא משלם לכהן יותר ממה שהוא אכל, שהרי הוא אכל תרומה טמאה שאינה ראויה לכהן אפילו בימי טומאתו (= אסור לאכול תרומה טמאה), והוא שילם לכהן חולין טמאים הראויים לו בימי טומאתו.

ואמר על זה רבא ויש אומרים שאמר את זה כדי (= שם חכם), שצריך לגרוס בכרייתא שאם אכל תרומה טמאה משלם **'כל דהו'** כלומר מה שירצה ואפילו חולין טמאים, ומחלוקתם של ר' מאיר וחכמים היא במקרה שאכל תרומה טהורה וישלם חולין טמאים.

ואמר רב אחא בריה דרב איקא: רבי מאיר לא חולק על חכמים במזיד שתשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים, אלא כל המחלוקת היא בשוגג - האם קנסו שוגג אטו מזיד. לדעת רבי מאיר אם שילם בשוגג פירות טמאים לא צריך לחזור ולשלם פירות טהורים כי לא קנסו שוגג אטו מזיד, ולדעת חכמים צריך לחזור ולשלם, משום שקנסו שוגג אטו מזיד.

והרי מדאורייתא גם אם שילם פירות טמאים על התרומה הטהורה שאכל, תשלומיו תשלומים (כי בתרומה הדין הוא שצריך לשלם לפי 'מידה' = כמות, ולא לפי 'דמים' = שווי). ורבנן גזרו שאסור לשלם פירות טמאים. ובכל אופן סובר רבי מאיר שלא קונסים שוגג אטו מזיד בדרבנן!

(המשך בדף הבא ↓)

תירוץ: הכי השתא: הרי כאן האדם בא לתקן את מעשיו ולשלם את מה שאכל, אלא שבשוגג הוא החזיר פירות טמאים במקום טהורים, ואנחנו נקנסו אותו? (מה שאין כן מטמא מדמע ומנסך אפילו בשוגג, הרי הוא בא לעשות פעולה רעה ולכן קונסים אותו).

תא שמע דם שנטמא: דם שנטמא וזרקו אותו על המזבח, אם זרקו אותו בשוגג - 'הורצה' הקרבן והבשר מותר באכילה לכהנים, ואם זרקו אותו במזיד - לא הורצה והבשר אסור באכילה. והרי מדאורייתא דם שנטמא זורקים אותו לכתחילה כי הציץ מרצה עליו והבעלים מתכפרים, אלא שחכמים גזרו שלא לזרוק אותו, ואם עבר וזרק הבשר לא יאכל לכהנים. ובכל אופן לא קנסו חכמים שוגג אטו מזיד. קושיא על רבי מאיר!

תירוץ: הכי השתא: שם הכהן בא לכפר בזריקת הדם והוא טעה בשוגג ולכן לא קונסים אותו.

ת"ש המעשר בשבת: רבנן אסרו לעשר בשבת משום שנראה כ'מתקן' את הפירות. ואם עבר ועישר קנסו אותו חכמים שלא יאכל את הפירות. ובכל אופן לא קנסו שם שוגג אטו מזיד. קושיא על רבי מאיר כנ"ל. והגמרא מתרצת כנ"ל.

ת"ש המטביל כלים בשבת: גם האיסור להטביל כלים בשבת הוא משום שנראה כ'מתקן' את הכלי.

ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה בדרבנן: עכשיו הגמרא עוברת להקשות על רבי יהודה בדרבנן. דהיינו ראינו שרבי יהודה סובר שבדרבנן לא קונסים שוגג אטו מזיד, וקשה מהמשנה הבאה:

נפלו ונתפצעו: מדאורייתא איסור שנתערב בהתר בטל ברוב, אבל חכמים גזרו על מספר מאכלים חשובים שאפילו באלף אינם בטלים כגון 'אגוזי פרך'. אם אגוזי פרך של ערלה נשברו (= נתפצעו) ואחר כך נתערבו בשברי אגוזי פרך של התר - הם בטלים, כי כשהם שבורים הם כבר לא חשובים.

אבל אם קודם נפלו האגוזי פרך של ערלה לתוך האגוזי פרך חולין שלמים, ולאחר מכן כל האגוזים שבתערובת נשברו: לדעת רבי מאיר ורבי יהודה בין אם נשברו בשוגג ובין אם שבר אותם במזיד - קנסו חכמים שאינם מתבטלים. לדעת רבי יוסי

ורבי שמעון אם נשברו בשוגג הם מתבטלים בהתר וכל התערובת מותרת, אבל אם שבר אותם במזיד קנסו חכמים שאינם מתבטלים.

נמצא שלרבי יהודה קונסים בדרבנן שוגג אטו מזיד!

תירוצו: **התם היינו טעמא**: שם יש סכה מיוחדת שגזר רבי יהודה בשוגג, כדי שלא יבואו לבטל את האיסור בהערמה, דהיינו יבטלו אותו במזיד ויאמרו שזה קרה בשוגג.

ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי: מדבריו כאן שהמבטל איסר במזיד הפירות אסורים - על דבריו בערלה:

נטיעה של ערלה: מטע עצים שעברו שנות ערלה, שנתערב בתוכם עץ אחד שעדיין לא עבר את שנות הערלה ולא ידוע מיהו העץ הזה - לא ילקט את הפירות מהמטע. מכיון שכל עוד הפירות על העץ הם חשובים ואינם מתבטלים, וכאשר יקטוף אותם לערימה הם יתערבבו והאיסור יתבטל בהיתר, אבל אין מבטלים איסור לכתחילה.

ואם הוא עבר וקטף את הפירות: לדעת ת"ק אם הוא לא ידע שאסור, הפירות האסורים בטלים במאתיים אחוז. אבל אם הוא ידע שאסור וקטף אותם במזיד בשביל לבטל את האיסור, האיסור לא מתבטל. לדעת רבי יוסי גם במזיד האיסור מתבטל!

תירוצו: **הא אתמר עלה וכו'**: שם זהו מקרה שאינו מצוי, כי אדם לא נוטע בתוף הכרם שלו נטיעת ערלה בלי לסמן אותה, שהרי היא תאסור לו את כל הכרם. ובמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן. מה שאין כן באיסור שנפל להיתר שהוא דבר מצוי, החמירו חכמים כשביטל את האיסור במזיד.

משנה: הכהנים: כהנים שחשבו מחשבת פיגול בשעת עבודת הקרבן, דהיינו שחשבו להקטיר או לאכול ממנו לאחר זמנו (= זמן הקטרת הקרבן הוא עד עלות השחר. וכן יש זמן לאכילתו, יש קרבנות שנאכלים ליום ולילה ויש לשני ימים ולילה וכו') ובכך פסלו את הקרבן, אם פיגלו בו במזיד חייבים לשלם לבעלים את דמי הקרבן.

גמרא: ת"ר, היה עושה עמו בטהרות: אדם שהיה חברו מתעסק עמו בטהרות.

עושה עמו בזבחים: שהיה חברו (הכהן) מקריב עבורו את הקרבן, ואמר לו שפיגל את קרבנו.

אמר אב"י, כל שבידו נאמן: כלומר כל שבידו לעשות בשעה שמודיעו, נאמן. ביאור: ברישא כשהוא מתעסק עמו כעת בטהרות או בקרבן, הרי הם עדיין בידו והוא יכול לטמא את הטהרות או לפגל את הקרבן, ולכן נאמן לומר שנטמאו או שפיגל. אבל בסיפא הוא מספר לו על מה שכבר קרה לפני כמה ימים, וכעת הם כבר אינם בידו והוא לא יכול כעת לטמאם או לפגל, ולכן אינו נאמן.

רבא אמר: באמת אפילו שכבר אינם בידו נאמן, והטעם שבסיפא אינו נאמן לפי שמדובר שהוא פגש את חברו והוא לא אמר לו כלום, ואח"כ פגש אותו שוב ואז הוא אמר לו שנטמאו הטהרות והקרבן התפגל, והוא אמר לו כן רק כדי לצער אותו, לפי שאם באמת הם נטמאו או נתפגלו הוא היה אומר לו זאת כבר בהתחלה.

ההוא דאמר: אדם אחד אמר לחברו 'טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו'. הלך בעל הטהרות לרבי אמי ושאל אותו האם להאמין לו, אמר לו רבי אמי - הדין נותן שאינו נאמן. אמר לפניו רבי אסי - רבי, אתה אומר שאינו נאמן, אבל רבי יוחנן אמר משום רבי יוסי 'מה אעשה שהתורה האמינה לו' ואפילו לאחר זמן.

הגמ' מבררת:

היכן האמינות? היכן מצאנו שהתורה האמינה לו ואפילו לאחר זמן?

תשובה: **א"ר יצחק בר ביסנא, כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח וכו':** הכהן הגדול היה נכנס ביום הכיפורים להיכל לבדו והיה מזה על הפרוכת מדם הפר והשעיר, ואם הוא אמר לנו שפיגל בעבודת הפר והשעיר הוא נאמן. ומהיכן אנו יודעים האם הוא אכן פיגל, והרי אף אחד לא רואה אותו כשהוא שם? אלא בהכרח שהוא נאמן לומר לנו לאחר שיצא משם שכשהוא היה שם הוא פיגל, א"כ מוכח שהתורה האמינה לו ואפילו לאחר זמן.

דחיה: **ודלמא:** אולי מדובר ששמענו שהוא פיגל, כגון שאמר בקול רם 'הריני מזה על מנת להקטיר את האימורין חוץ לזמנם', ואנו שמענו שאמר זאת ולכן אנו יודעים שהוא אכן פיגל.

תשובה: **אי לא דמהימן וכו':** אם הוא לא נאמן לומר שהוא פיגל, הרי שגם אם נשמע אותו מפגל בקול רם זה לא יועיל, לפי שאפשר לומר שאמר זאת לאחר שכבר סיים את כל העבודה.

דחייה אחרת: **ודלמא דחזיניה בפשפש:** יתכן שמדובר שראינו דרך הפשפש שהוא פיגל בשעת ההזאה. **ביאור:** 'פשפש' הוא פתח קטן שהיה פתוח להיכל, והיה אפשר לראות דרכו את הכהן הגדול. הגמ' נשאת בקושיא.

*

ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי ואמר לו - ספר תורה שכתבתי לפלוני, את האזכרות (: השמות הקדושים) שבו לא כתבתי לשמן, וא"כ הספר תורה פסול. אמר לו רבי אמי - ביד מי נמצא הספר תורה? אמר לו - ביד הקונה, אמר לו רבי אמי - אתה נאמן להפסיד את שכרך שקיבלת עבור כתיבת הספר תורה, אבל אינך נאמן לפסול אותו לפי שהוא לא בידך.

אמר ליה רבי ירמיה: אמנם הוא הפסיד את שכר האזכרות, אבל את שכר כתיבת שאר הספר תורה האם הוא הפסיד? ענה לו רבי אמי - כן, לפי שכל ספר תורה שהאזכרות שלו כתובות שלא לשמן אינו שווה כלום.

קושיא: **וליעבר עלייהו וכו':** שיעבור כעת על האזכרות עם קולמוס לשמן, ובכך יתקן את הספר תורה. ומכך שרבי אמי לא אמר זאת האם אפשר להוכיח שהוא סובר שלא כרבי יהודה?

דעת דתניא: מי שהיה צריך לכתוב את שם ה' אך הוא טעה וחשב שהוא צריך לכתוב 'יהודה', וכשכתב יהודה הוא טעה והחסיר את האות ד'. ונמצא שהוא כתב שם ה' אלא שלא התכוון לכתוב אותו, לדעת רבי יהודה עובר עליו שוב ומקדשו לשם ה', לדעת רבנן אי אפשר לעשות זאת והשם פסול. נמצא שרבי אמי לא סובר כרבי יהודה הסובר שאפשר לעבור על האזכרות עם קולמוס ולקדשן.

דחייה: **אפילו תימא רבי יהודה:** אפשר לומר שרבי אמי סובר כרבי יהודה, אלא שרבי יהודה דיבר במקרה שהוא כתב אזכרה אחת, אבל במקרה שעל דיבר רבי אמי הוא לא כתב את כל האזכרות שבספר תורה לשמן, ואם הוא יעבור עליהם עם קולמוס הספר תורה יראה כמנומר, כלומר שהאזכרות יהיו שונות משאר האותיות, ובמקרה כזה לא התיר רבי יהודה.

ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו ואמר לו - ספר תורה שכתבתי לפלוני, לא עיבדתי את הגוילין (= הקלף) שלו לשמן. אמר לו ר' אבהו - ביד מי הספר תורה? אמר לו - ביד הקונה, אמר לו ר' אבהו - מתוך שאתה נאמן להפסיד את שכרך אתה נאמן לפסול את הספר תורה.

קושיא: **ומאי שנא:** מדוע זה שונה מהמקרה של רבי אמי שאמר לסופר 'אתה נאמן להפסיד את שכרך אבל אינך נאמן לפסול את הספר תורה'?

תירוץ: **התם איכא למימר:** שם במקרה של רבי אמי אפשר לומר שהוא משקר ורוצה רק להקניט את הקונה, לפי שהוא חושב בטעות שלא יפסיד את שכר כתיבת כל הספר אלא רק יפסיד את שכר כתיבת האזכרות (כפי שסבר ר' ירמיה), אבל כאן הוא יודע שאם הוא לא עיבד את הקלפים לשמן הרי שהספר תורה פסול והוא יפסיד את כל שכרו, ואם בכל זאת הוא בא ואמר זאת הרי שהוא דובר אמת.